

Příloha č. 1

Legislativa k hodnocení škod vzniklých při těžbě surovin

Při hodnocení škod vzniklých při těžbě a využití nerostných surovin jsou rozhodujícím kritériem legislativní akty. Z dostupných podkladů jsem využila v disertační práci zejména:

Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů

V souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 44/1988 Sb. je organizace, oprávněná dobývat výhradní ložisko v dobývacím prostoru, který jí byl stanoven, mimo jiné je povinna:

- podle § 31 odst. 5 zákona zajistit sanaci, která obsahuje i rekultivace podle zvláštních zákonů (*zákona ČNR č. 334/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 289/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů*), všech pozemků dotčených těžbou. Sanace pozemků uvolněných v průběhu dobývání se provádí podle plánu otvírky, přípravy a dobývání. Za sanaci se považuje odstranění škod na krajině komplexní úpravou území a územních struktur.
- podle § 31 odst. 6 zákona vytvářet rezervu finančních prostředků k zajištění činností uvedených v § 31 odst. 5 zákona. Výše rezervy vytvářené na vrub nákladů musí odpovídat potřebám sanace pozemků dotčených dobýváním. Tyto rezervy jsou nákladem na dosažení, zajištění a udržení příjmů.
- podle § 32 odst. 1 zákona vypracovat plány otvírky, přípravy a dobývání výhradních ložisek.
- podle § 32 odst. 2 zákona zabezpečit v rámci plánů otvírky, přípravy a dobývání dostatečný předstih otvírky a přípravy výhradního ložiska před dobýváním a jeho hospodárné a plynulé dobývání při použití vhodných dobývacích metod a zajištění bezpečnosti provozu. Součástí plánů otvírky,

přípravy a dobývání musí být vyčíslení předpokládaných nákladů na vypořádání důlních škod vzniklých v souvislosti s plánovanou činností a na sanaci a rekultivaci dotčených pozemků včetně návrhu na výši a způsob vytvoření potřebné finanční rezervy.

- podle § 32 odst. 4 vypracovat před zastavením provozu v hlavních důlních dílech nebo v lomech plány jejich zajištění nebo likvidace.
- podle § 32a odst. 1 zaplatit na účet příslušného obvodního báňského úřadu roční úhradu z dobývacího prostoru za každý i započatý hektar plochy dobývacího prostoru ve vymezení na povrchu. Výši úhrady z dobývacího prostoru v rozmezí 100 Kč až 1 000 Kč na hektar, odstupňovanou s přihlédnutím ke stupni ochrany životního prostředí dotčeného území, charakteru činnosti prováděné v dobývacím prostoru a jejímu dopadu na životní prostředí, stanoví vláda nařízením. Tuto úhradu převede obvodní báňský úřad obci, na jejímž území se dobývací prostor nachází. Je-li dobývací prostor umístěn na území více obcí, rozdělí obvodní báňský úřad příjem podle poměru částí dobývacího prostoru na území jednotlivých obcí.
- podle § 32a odst. 2 zaplatit na účet příslušného obvodního báňského úřadu roční úhradu z vydobytých nerostů na výhradních ložiskách nebo vyhrazených nerostů po jejich úpravě a zušlechtění, provedeném v souvislosti s jejich dobýváním. Úhrada se stanoví z těch nerostů, pro jejichž dobývání byl stanoven dobývací prostor. Úhrada činí nejvýše 10 % z tržní ceny vydobytých nerostů. Rozhodná je průměrná tržní cena v roce, ve kterém byly nerosty vydobyty. Ministerstvo průmyslu a obchodu po projednání s Ministerstvem životního prostředí a Ministerstvem financí České republiky stanoví pro nerosty, u nichž není známa tržní cena, základ pro vyměření úhrady z vydobytých nerostů. Z výnosu této úhrady převede obvodní báňský úřad 25 % do státního rozpočtu České republiky, ze kterého budou tyto prostředky účelově použity k nápravě škod na životním prostředí způsobených dobýváním výhradních i nevyhrazených ložisek, a zbývajících 75 % převede obvodní báňský úřad do rozpočtu obce.

Technickou dokumentaci nezbytnou ke stanovení rozsahu technických prací při sanacích a způsobů rekultivací a tím také pro určení předpokládaných nákladů na sanace a rekultivace tvoří:

- a) Souhrnný plán sanace a rekultivace;
- b) Plán sanace a rekultivace území dotčeného těžbou.

Vyhláška ČBÚ č. 172/1992 Sb., o dobývacích prostorech, ve znění pozdějších předpisů

Souhrnný plán sanace a rekultivace, který přikládá organizace k návrhu na stanovení dobývacího prostoru v souladu s požadavky vyhlášky ČBÚ č. 172/1992 Sb. obsahuje návrh řešení komplexní úpravy území a územních struktur dotčených těžbou. V případě, že životnost dolu, popř. lomu je delší než 10 let, zpracovává se souhrnný plán sanace a rekultivace dolu, popř. lomu nejméně na dobu 10 let. Souhrnný plán sanace a rekultivace musí obsahovat:

- 1) návrh na provedení těžby a zdůvodnění takového řešení, které je nejvýhodnější z hlediska ochrany zemědělského půdního fondu, bude-li těžbou dotčena zemědělská půda, a z hlediska ochrany pozemků určených k plnění funkcí lesa, budou-li dotčeny tyto pozemky;
- 2) technické řešení komplexní úpravy území a územních struktur (textová i grafická část);
- 3) předpokládaný rozsah všech sanačních a rekultivačních prací podle jednotlivých typů rekultivací a způsob jejich provedení;
- 4) technické, ekonomické a jiné údaje pro určení výše finančních prostředků potřebných na sanaci a rekultivaci (§ 2 odst. 4 písm. k) vyhlášky).

Vyhláška ČBÚ č. 104/1988 Sb., o hospodárném využívání výhradních ložisek, o povolování a ohlašování hornické činnosti a ohlašování činnosti prováděné hornickým způsobem, ve znění pozdějších předpisů

Plán sanace a rekultivace území dotčeného těžbou, který je součástí Plánu otvírky, přípravy a dobývání zpracovanou v rozsahu požadovaném vyhláškou ČBÚ č. 104/1988 Sb. musí podle § 6 odst. 3 písm. g) a h) a odst. 4 a Přílohy č. 3 bod 1.6 obsahovat:

- a) technický plán a harmonogram prací;
- b) vyčíslení předpokládaných nákladů na vypořádání očekávaných důlních škod a na sanaci a rekultivaci pozemků dotčených vlivem dobývání
- c) návrh na vytvoření potřebných finančních rezerv a na časový průběh jejich vytvoření.

Zákon č. 157/2009 Sb., o nakládání s těžebním odpadem a o změně některých zákonů

Podle ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 157/2009 Sb. se těžebním odpadem rozumí jakýkoliv odpad, kterého se provozovatel zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se ho zbavit, a který vzniká při ložiskovém průzkumu, těžbě, úpravě nebo při skladování nerostů a který podle zákona o odpadech náleží mezi odpad z těžby nebo úpravy nerostů, nebo při těžbě, úpravě nebo skladování rašeliny. V případě pochybností, zda se jedná o těžební odpad podle tohoto zákona, rozhodne Český báňský úřad po projednání s dotčeným ústředním orgánem státní správy na návrh původce odpadu nebo z vlastního podnětu. V souladu s ustanovením § 2 odst. 2 zákona č. 157/2009 Sb. je provozovatelem právnická nebo podnikající fyzická osoba, která je odpovědná za nakládání s těžebním odpadem, včetně jeho dopravy a dočasného skladování, za provoz úložného místa a za jeho stav po ukončení provozu. Provozovatelem je i právnická nebo podnikající fyzická osoba, která má těžební odpady v držení. Úložným místem je důlní stavba vyhrazená pro ukládání těžebního odpadu v pevném nebo kapalném stavu nebo ve formě roztoku či suspenze, včetně odkališť, přičemž součástí této stavby je zpravidla hráz nebo jiný dílčí objekt sloužící k držení, zachycení, spoutání nebo k jiné podpůrné úloze pro úložné místo, s výjimkou vytěžených prostor, které jsou těžebním odpadem po vytěžení znovu vyplňovány v rámci sanace a rekultivace a při provádění stavebních prací.

Při nakládání s těžebním odpadem nesmí být podle § 3 odst. 1 zákona č. 157/2009 Sb. ohroženy životy osob a lidské zdraví a nesmí být používány procesy a metody, které by mohly poškozovat životní prostředí, zejména pokud jde o jakost vody, ovzduší nebo půdy, a

nesmí docházet k obtěžování hlukem nebo zápachem nad rozsah stanovený jinými právními předpisy ani k nepříznivému vlivu na krajinu, rostliny, živočichy nebo na zvláště chráněná území, památkové rezervace a zóny, případně jiná chráněná území nebo ochranná pásma stanovená podle jiných právních předpisů. Provozovatel je povinen přijmout opatření vedoucí k předcházení nepříznivým účinkům na lidské zdraví a životní prostředí způsobeným nakládáním s těžebním odpadem nebo k nejvyššímu možnému omezení takových vlivů během provozu úložného místa i po ukončení jeho provozu, včetně prevence závažných nehod způsobených provozem tohoto místa a omezení negativních důsledků případné závažné nehody na lidské zdraví a životní prostředí (§ 3 odst. 2 zákona). Těžební odpad musí být uložen pouze na úložné místo, do vytěžených prostor, do povrchových vod nebo dočasně jinde (§ 6 odst. 2), pokud nebude využit za podmínek stanovených jiným právním předpisem. Místo pro uložení těžebního odpadu určí plán pro nakládání s těžebním odpadem (§ 3 odst. 4 zákona). Prostor úložného místa je provozovatel povinen ohradit nebo jinak zabezpečit proti vstupu nepovolaných osob. Tato povinnost končí současně s ukončením sanačních a rekultivačních prací (§ 3 odst. 6 zákona).

Provozovatel je podle § 5 zákona č. 157/2009 Sb. povinen vypracovat plán a požádat o jeho schválení obvodní báňský úřad, v případě těžebního odpadu vznikajícího při těžbě, úpravě nebo skladování rašeliny Ministerstvo zemědělství. Plán může být nahrazen plánem podle jiných právních předpisů, pokud odpovídá požadavkům tohoto zákona. Plán musí obsahovat podmínky pro předcházení vzniku těžebního odpadu a jeho škodlivosti nebo jeho omezování, zvláště zohledněním:

1. vlivu metody používané pro těžbu a úpravu nerostů a rašeliny na vznik těžebních odpadů a způsob nakládání s těžebními odpady již během projektování těžby a úpravy nerostů a rašeliny;
2. změn, ke kterým může u těžebního odpadu dojít v důsledku zvětšení jeho aktivního povrchu vystaveného působení podmínek na povrchu;
3. možnosti vyplňování vytěžených prostor těžebním odpadem po ukončení těžby nerostů a rašeliny, pokud je to technicky a ekonomicky proveditelné a šetrné k životnímu prostředí, v souladu se zákonem;
4. možnosti zpětného navezení kulturní vrstvy půdy, která je vegetačním prostředím rostlinstva, po ukončení provozu úložného místa, nebo pokud to není prakticky možné, jejího nového využití na jiném místě;

5. omezení používání nebezpečných látek a přípravků při úpravě nerostů a rašeliny.

Dále musí plán obsahovat podmínky pro zajištění bezpečného ukládání těžebního odpadu tím, že se již ve fázi projektování zohlední způsob nakládání s takovým odpadem během provozu úložného místa a zajištění bezpečného stavu po ukončení provozu, a to výběrem projektu, který:

1. klade minimální nebo pokud možno žádné požadavky na monitorování, kontrolu řízení uzavřeného úložného místa;
2. zabrání jeho nepříznivým dlouhodobým účinkům na okolí úložného místa, zejména těm, ke kterým dochází přenosem znečišťujících látek z úložného místa vzduchem nebo vodou nebo alespoň tyto účinky minimalizuje;
3. zajistí dlouhodobou geotechnickou stabilitu úložného místa.

Nezbytnými součástmi plánu jsou rovněž podmínky pro podporu využití těžebního odpadu, pokud je to šetrné k životnímu prostředí a v souladu s tímto zákonem, pro umístění úložného místa včetně alternativních umístění, pro sanaci a rekultivaci území dotčeného provozem úložného místa a pro ukládání těžebního odpadu z hlediska jeho druhu a vlastností.

Účastníky řízení o schvalování plánu jsou provozovatel a obec, na jejímž území má být úložné místo zřízeno. Provozovatel musí plán změnit bez zbytečného odkladu vždy, jestliže dojde u ukládaného těžebního odpadu ke změnám v jeho složení, které by vedly ke změně zařazení těžebního odpadu nebo kategorie úložného místa, nebo k takovým změnám v provozu úložného místa, které by podle závazného stanoviska orgánu veřejné správy mohly mít významný nepříznivý vliv na lidské zdraví nebo na životní prostředí. O provedených změnách musí provozovatel informovat orgán, který plán schválil, a další příslušné orgány, zejména orgány ochrany vod nebo ovzduší. Náležitosti obsahu plánu, druhy příloh žádosti o schválení plánu a požadavky na obsah těchto příloh stanoví Český báňský úřad v dohodě s Ministerstvem životního prostředí vyhláškou.

Zákon ČNR č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů

V § 4 zákon ČNR č. 334/1992 Sb. vyžaduje po ukončení povolení nezemědělské činnosti neprodleně provést takovou terénní úpravu, aby dotčená půda mohla být rekultivována a byla způsobilá k plnění dalších funkcí v krajině podle schváleného plánu rekultivace. Podle § 6 odst. 1 zákona jsou právnické a fyzické osoby oprávněné k těžbě nerostů povinny řídit se při zpracování návrhů na stanovení dobývacích prostorů podle zvláštních předpisů zásadami ochrany zemědělského půdního fondu, navrhnout a zdůvodnit takové řešení, které je z hlediska ochrany zemědělského půdního fondu a ostatních zákonem chráněných obecných zájmů nejvýhodnější. Přitom musí vyhodnotit předpokládané důsledky navrhovaného řešení na zemědělský půdní fond s přihlédnutím k možnostem rekultivace, a to zpravidla ve srovnání s jiným možným řešením.

Při stavební, těžební a průmyslové činnosti a při geologickém a hydrogeologickém průzkumu jsou podle § 8 odst. 1 zákona ČNR č. 334/1992 Sb. právnické a fyzické osoby tyto činnosti provozující, povinny řídit se zásadami ochrany zemědělského půdního fondu, zejména:

- skrývat odděleně svrchní kulturní vrstvu půdy, popřípadě i hlouběji uložené zúrodnění schopné zeminy na celé dotčené ploše a postarat se o jejich hospodárné využití nebo řádné uskladnění pro účely rekultivace anebo zajistit na vlastní náklad jejich odvoz a rozprostření na plochy určené orgánem ochrany zemědělského půdního fondu, pokud v odůvodněných případech tento orgán neudělí výjimku z povinnosti provést skrývku uvedených zemin.
- ukládat odklizové zeminy ve vytěžených prostorech a není-li to možné nebo hospodářsky odůvodněné, uložit je v první řadě na plochách neplodných nebo na plochách horší jakosti, které byly za tím účelem odňaty ze zemědělského půdního fondu.
- provádět vhodné povrchové úpravy dotčených ploch, aby tvarem, uložením zeminy a vodními poměry byly připraveny k rekultivaci, pokud provedení rekultivace přichází v úvahu.
- provádět podle schválených plánů rekultivaci dotčených ploch, aby byly způsobilé k plnění dalších funkcí v krajině.

Podle § 9 odst. 3 zákona ČNR č. 334/1992 Sb. lze půdu odejmout ze zemědělského půdního fondu trvale nebo dočasně. Dočasně lze půdu odejmout jen v případě, že po ukončení účelu jejího odnětí bude dotčená plocha rekultivována podle schváleného plánu rekultivace tak, aby mohla být vrácena do zemědělského půdního fondu. V § 9 odst. 5 písm. e) a f) zákona je dále stanoveno, že součástí žádosti o odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu pro nezemědělské účely, ke které vydává souhlas orgán ochrany zemědělského půdního fondu (MŽP ČR), je plán rekultivace, má-li být půda po ukončení účelu odnětí vrácena do zemědělského půdního fondu nebo rekultivována zalesněním (osázením dřevinami nebo keři) či zřízením vodní plochy a předběžná bilance skrývky kulturních vrstev půdy a návrh způsobu jejich hospodárného využití. Souhlas k odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu vydaný podle § 9 odst. 6 zákona ČNR č. 334/1992 Sb. je v souladu s ustanovením § 10 odst. 1 tohoto zákona závaznou součástí rozhodnutí, která budou ve věci vydána podle zvláštních předpisů (*např. zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu /stavební zákon/, ve znění pozdějších předpisů*). Žadatel je povinen plnit podmínky v něm stanovené ode dne, kdy tato rozhodnutí nabyla právní moci, popřípadě ve lhůtách v nich určených. Platnost vydaného souhlasu je totožná s platností těchto rozhodnutí a prodlužuje se současně s prodloužením jejich platnosti podle zvláštních předpisů (*např. zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu /stavební zákon/, ve znění pozdějších předpisů*).

Podle § 10 odst. 2 zákona ČNR č. 334/1992 Sb. může orgán ochrany zemědělského půdního fondu, který vydal souhlas k odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu, na návrh žadatele změnit podmínky a další skutečnosti v něm stanovené při řízení o změně rozhodnutí vydaných podle zvláštních předpisů (*např. zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu /stavební zákon/, ve znění pozdějších předpisů*).

V souladu s ustanovením § 10 odst. 3 zákona ČNR č. 334/1992 Sb. provede katastrální úřad, na základě rozhodnutí vydaného podle zvláštních předpisů (*např. zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu /stavební zákon/, ve znění pozdějších předpisů*) a ohlášení vlastníka, změnu druhu pozemku v katastru nemovitostí, je-li souhlasem k odnětí dotčen pozemek uvedený v § 1 odst. 2 tohoto zákona (zemědělský půdní fond tvoří pozemky zemědělsky obhospodařované, to je orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, louky, pastviny a půda, která byla a má být nadále zemědělsky obhospodařována, ale dočasně obdělávána není), nebo provede změnu druhu pozemku (kultury), je-li tímto souhlasem dotčena nezemědělská půda náležející do zemědělského půdního fondu uvedená v § 1 odst. 3 tohoto zákona (do zemědělského půdního fondu náležejí též rybníky s chovem ryb

nebo vodní drúbeže a nezemědělská půda potřebná k zajišťování zemědělské výroby, jako polní cesty, pozemky se zařízením důležitým pro polní závlahy, závlahové vodní nádrže, odvodňovací příkopy, hráze sloužící k ochraně před zamokřením nebo zátopou, ochranné terasy proti erozi apod.).

V § 11 odst. 1 zákona ČNR č. 334/1992 Sb. je stanovena povinnost osoby či organizace, v jejímž zájmu byl vydán souhlas k odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu, zaplatit odvod ve výši stanovené podle přílohy zákona, je-li odnímána zemědělská půda nebo půda dočasně neobdělávaná. Přitom se může jednat o odnětí:

- trvalé pro účely, kterými bude provedena nevratná změna znemožňující zemědělské využití zemědělského půdního fondu. Tím se rozumí umístění stavby pevně spojené s pozemkem, důlního či těžebního díla (lomu, dolu, otvírky pro těžbu štěrkopísku apod.) nebo provedení terénní úpravy, která vyžaduje skryvku půdy na dotčených pozemcích. Odvody za trvalé odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu se platí jednorázově. Pokud je půda trvale odnímána ze zemědělského půdního fondu za podmínky, že po ukončení účelu odnětí budou pozemky podle schváleného plánu rekultivovány zalesněním (osázením dřevinami nebo keři) či zřízením vodní plochy, odvody se platí jako u dočasného odnětí.
- dočasné, kdy je půda ze zemědělského půdního fondu odňata s podmínkou, že po ukončení účelu jejího odnětí bude dotčená plocha rekultivována podle schváleného plánu rekultivace tak, aby mohla být do zemědělského půdního fondu vrácena.

O výši odvodů za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu rozhodne orgán ochrany zemědělského půdního fondu podle přílohy k zákonu v návaznosti na pravomocné rozhodnutí vydané podle zvláštních předpisů (*např. zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu /stavební zákon/, ve znění pozdějších předpisů*). Část odvodů ve výši 10 % je příjmem rozpočtu obce, v jejímž obvodu se odnímaná půda nachází. Tyto finanční prostředky mohou být použity jen pro zlepšení životního prostředí v obci a pro ochranu a obnovu přírody a krajiny. Dalších 15 % odvodů je příjmem Státního fondu životního prostředí České republiky a největší podíl, tj. 75 % je příjmem státního rozpočtu.

Vyhláška MŽP č. 13/1994 Sb., kterou se upravují některé podrobnosti ochrany zemědělského půdního fondu

V souladu s ustanovením § 10 odst. 2 vyhlášky MŽP č. 13/1994 Sb. musí před uskutečněním nezemědělské činnosti povolené rozhodnutím vydaným podle zvláštních předpisů ten, v jehož zájmu byl vydán souhlas k odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu, zabezpečit provedení skrývky kulturních vrstev půdy, jejich přemístění a rozprostření nebo uložení podle podmínek stanovených orgánem ochrany zemědělského půdního fondu ve vydaném souhlasu. Pokud budou skrývané kulturní vrstvy půdy ukládány na složištích (deponiích) do doby jejich použití pro účely rekultivace nebo přípravu ploch k ozelenění, zároveň zajistí jejich ochranu před znehodnocením a ztrátami, a řádné ošetřování, popřípadě se postará o účelné využívání povrchu těchto složišť pro zemědělskou výrobu. O činnostech souvisejících se skrývkou, přemístěním, rozprostřením či jiným využitím, uložením, ochranou a ošetřováním skrývaných kulturních vrstev půdy vede protokol (pracovní deník), v němž se uvádějí všechny skutečnosti rozhodné pro posouzení správnosti, úplnosti a účelnosti využívání těchto zemín.

Podle § 11 odst. 2 vyhlášky MŽP č. 13/1994 Sb. ten, kdo má za povinnost provést rekultivaci podle schváleného plánu na základě podmínek stanovených v souhlasu orgánů ochrany zemědělského půdního fondu k odnětí půdy vydaného podle § 9 zákona č. 334/1992 Sb., zabezpečí bezprostředně po skončení účelu nezemědělského využití odňaté půdy:

- a) odstranění všech dočasných staveb, zařízení a jiných hmotných zbytků po ukončené nezemědělské činnosti, které by bránily provedení rekultivace na dotčených pozemcích;
- b) zahájení a plynulé provádění jednotlivých činností a opatření technické a biologické části rekultivace v pořadí a v rozsahu stanoveném ve schváleném plánu rekultivace;
- c) vedení protokolu (provozního deníku) o průběhu rekultivačních prací, o použitých postupech, o dodržování termínů stanovených v plánu rekultivace a o dalších podrobnostech rozhodných pro posouzení jakosti, rozsahu a úplnosti prováděné rekultivace;
- d) po ukončení poslední etapy biologické rekultivace oznámení orgánu ochrany zemědělského půdního fondu, který vydal rozhodnutí o odvozech za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu podle § 11 odst. 2 zákona č. 334/1992 Sb., že

rekultivace byla ukončena, aby mohlo být provedeno převzetí rekultivovaných pozemků vlastníky nebo nájemci a aby mohla být ukončena povinnost platit odvody za odnětí této půdy. Obsah a způsob zpracování plánu rekultivace půdy odňaté ze zemědělského půdního fondu pro některé nezemědělské účely je stanoven v Příloze 7 vyhlášky MŽP č. 13/1994 Sb. Plán rekultivace musí obsahovat technickou část, ve které je třeba uvést množství skrývaných zemin a způsob jejich využití, cíl a způsob terénních úprav pozemků, výsypek a odvalů včetně přípravy pozemků pro biologickou rekultivaci, úpravy vodního režimu, melioračních opatření a způsob vybudování příjezdových a provozních komunikací. Dále biologickou část, ve které je třeba uvést meliorační osevňovací postup, intenzitu hnojení a cíl rekultivace. Nedílnými součástmi jsou časový postup technické a biologické rekultivace, rozpočet nákladů na 20 provedení rekultivace a mapové podklady, profily terénu před a po rekultivaci včetně napojení rekultivovaného území na okolní terén.

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů

V souladu s ustanoveními zákona č. 289/1995 Sb. jsou právnické a fyzické osoby provádějící stavební, těžební a průmyslovou činnost povinny:

- provádět práce tak, aby na pozemcích a lesních porostech docházelo k co nejmenším škodám; k odstranění případných škod činit bezprostředně potřebná opatření (§ 13 odst. 3 písm. a) zákona).
- ukládat odklizené hmoty ve vytěžených prostorech, a není-li to možné nebo hospodářsky odůvodněné, ukládat je především na neplodných plochách nebo na nelesních pozemcích k tomu určených (§ 13 odst. 3 písm. b) zákona).
- průběžně vytvářet předpoklady pro následnou rekultivaci uvolněných ploch; po ukončení záboru pozemku pro jiné účely neprodleně provést rekultivaci dotčených pozemků tak, aby mohly být vráceny plnění funkcí lesa (§ 13 odst. 3 písm. c) zákona).

Podle § 14 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb. jsou projektanti nebo pořizovatelé územně plánovací dokumentace, návrhů na stanovení dobývacích prostorů a zpracovatelé

dokumentací staveb povinni dbát zachování lesa a řídit se přitom ustanoveními lesního zákona. Jsou povinni navrhnout a zdůvodnit taková řešení, která jsou z hlediska zachování lesa, ochrany životního prostředí a ostatních celospolečenských zájmů nejvhodnější. Přitom jsou povinni provést vyhodnocení předpokládaných důsledků navrhovaného řešení, navrhnout alternativní řešení, způsob následné rekultivace a uspořádání území po dokončení stavby.

Odnětím pozemků plnění funkcí lesa se podle § 15 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb. rozumí uvolnění těchto pozemků pro jiné využití. Omezení využívání pozemků pro plnění funkcí lesa je výše uvedeným ustanovením definováno jako stav, kdy na dotčených pozemcích nemohou být plněny některé funkce lesa v obvyklém rozsahu. Odnětí nebo omezení může být trvalé nebo dočasné. Trvalým se rozumí trvalá změna využití pozemků, dočasným se pozemek uvolňuje pro jiné účely na dobu uvedenou v rozhodnutí orgánu státní správy lesů vydaného na základě žádosti vlastníka lesního pozemku nebo ve veřejném zájmu podle § 13 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb. 21

V souladu s ustanovením § 16 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb. podává žádost o odnětí nebo o omezení místně a věcně příslušnému orgánu státní správy lesů ten, v jehož zájmu má k odnětí nebo k omezení dojít. O odnětí nebo o omezení rozhodne ten orgán státní správy lesů, v jehož území se dotčené pozemky nebo jejich převážná část nacházejí. V rozhodnutí o odnětí nebo o omezení orgán státní správy lesů uvede:

- a) údaje o lesních pozemcích, jichž se rozhodnutí týká;
- b) záměr, k jehož uskutečnění bylo rozhodnutí vydáno;
- c) dobu, na kterou se dočasné odnětí nebo omezení stanoví, a schválí plán rekultivace, pokud je nezbytný;
- d) způsob a termín opětovného zalesnění pozemku, pokud bude po ukončení použití pro jiné účely pozemek vrácen plnění funkcí lesa;
- e) při odnětí u rozsáhlejší výstavby, popřípadě těžby nerostů lhůty postupného odlesnění odňatých ploch tak, aby tyto plochy byly využity k plnění funkcí lesa až do doby jejich skutečného použití pro jiné účely;
- f) další podmínky uvedené ve vyjádření příslušných orgánů státní správy nebo podmínky nutné v zájmu ochrany pozemků určených k plnění funkcí lesa, lesních porostů nebo zařízení sloužících hospodaření v lese.

V § 17 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb. je stanovena povinnost osoby či organizace, jíž bylo na základě žádosti povoleno trvalé nebo dočasné odnětí pozemků určených k plnění

funkcí lesa, zaplatit poplatek za odnětí, jehož výši stanoví podle přílohy k zákonu orgán státní správy lesů v příslušném rozhodnutí. Část poplatku ve výši 40 % je příjmem rozpočtu obce, v jejímž katastrálním území došlo k odnětí. Tyto finanční prostředky mohou být použity jen pro zlepšení životního prostředí v obci nebo pro zachování lesa. Zbývajících 60 % poplatku je příjmem Státního fondu životního prostředí České republiky.

Vyhláška MZe č. 77/1996 Sb., o náležitostech žádosti o odnětí nebo omezení a podrobnostech o ochraně pozemků určených k plnění funkcí lesa

Vyhláška MZe č. 77/1996 Sb. stanoví, že součástí žádosti o odnětí nebo o omezení pozemků určených k plnění funkcí lesa je v nezbytných případech u dočasného záboru návrh plánu rekultivace. Ten musí obsahovat:

- a) část technickou, popřípadě plán sanace schválený příslušným orgánem se souhlasem podle § 14 odst. 2 lesního zákona s uvedením množství 22 skrývaných zemin a způsobu jejich využití, cíle a způsobu terénních úprav pozemků, výsypek a odvalů, hydrotechnických a hydromelioračních opatření, technických a biologických meliorací půdy, návrh dopravního zpřístupnění řešeného území;
- b) část biologickou s uvedením předpokládané druhové a prostorové skladby porostů, množství a druhu reprodukčního materiálu, způsobu ošetření a ochrany, způsobu a intenzity přihnojování rekultivovaných ploch;
- c) časový a prostorový postup rekultivace;
- d) soupis pozemků s jiným druhem rekultivace, jestliže vrácení rekultivovaných pozemků plnění funkcí lesa nepřipadá v úvahu;
- e) mapové podklady s vyznačením údajů uvedených v písmenech b) a c), profily terénu před a po rekultivaci včetně napojení rekultivovaného území na okolní terén. Právnícké a fyzické osoby, které jsou na základě rozhodnutí orgánu státní správy lesů povinny provést rekultivaci, musí bezprostředně po skončení jiného využití odňatých pozemků zabezpečit odstranění všech dočasných staveb, zařízení, materiálů nebo jiných hmot, které by bránily následnému využití pozemků k plnění funkcí lesa a zahájit jednotlivé činnosti a opatření technické, popřípadě i biologické rekultivace podle harmonogramu a rozsahu stanoveného ve schváleném plánu rekultivace. Následně musí příslušnému orgánu státní správy lesů, který vydal rozhodnutí podle § 13 lesního zákona, oznámit, že

rekultivace byla ukončena, aby mohlo být provedeno převzetí rekultivovaných pozemků vlastníky nebo nájemci a aby mohla být ukončena povinnost placení poplatků za odnětí (§ 1 písm. h), § 2 a § 4 vyhlášky).

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů

Předmětem posuzování vlivů na životní prostředí jsou mimo jiné také záměry těžby nerostných surovin uvedené v Příloze 1 zákona a zařazené podle objemu a rozsahu těžby do Kategorie I – záměry vždy podléhající posouzení (např. těžba ropy v množství nad 50 t/den a zemního plynu v množství nad 50 000 m³/den.; těžba černého uhlí – nový dobývací prostor; těžba ostatních nerostných surovin – nový dobývací prostor; těžba ostatních nerostných surovin nad 1 000 000 tun/rok; těžba rašeliny na ploše 150 ha a více; těžba uranu, včetně změny a ukončení těžby, a úprava uranové rudy, včetně chemické úpravy a jiné technologie, odkaliště a kalová pole). Do Kategorie II – záměry vyžadující zjišťovací řízení jsou zařazeny např. těžba uhlí nad 100 000 t/rok; těžba lignitu nad 200 000 t/rok; těžba a úprava rud včetně odkališť, kalových polí, hald a odvalů (chemické, biologické a jiné technologie); zvýšení povrchové těžby nerostných surovin nad 1 000 000 tun/rok; těžba nerostných surovin 10 000 až 1 000 000 tun/rok; těžba rašeliny na ploše do 150 ha; těžba v korytech nebo údolních nivách vodních toků.

V souladu s ustanovením § 5 zákona č. 100/2001 Sb. zahrnuje vlastní posuzování vlivů záměru na životní prostředí zjištění, popis, posouzení a vyhodnocení předpokládaných přímých a nepřímých vlivů provedení i neprovedení záměru na životní prostředí. Přitom se vychází ze stavu životního prostředí v dotčeném území v době oznámení záměru. V dlouhodobém záměru se jeho jednotlivé etapy posuzují samostatně a v kontextu vlivů záměru jako celku. Při posuzování záměru se hodnotí vlivy na životní prostředí při jeho přípravě, provádění, provozování i jeho ukončení, popřípadě důsledky jeho likvidace a dále sanace nebo rekultivace území, pokud povinnost sanace nebo rekultivace stanoví zvláštní právní předpis (např. zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství /horní zákon/, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů /vodní zákon/, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a

stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů aj.). Posuzuje se běžné provozování i možnost havárie.

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů

V § 14 zákona č. 254/2001 Sb. je stanoveno, že povolení místně a věcně příslušného vodoprávního úřadu je nezbytné mimo jiné k následujícím činnostem:

- k těžbě písku, štěrku, bahna s výjimkou bahna k léčivým účelům, valounů apod. z pozemků, na nichž leží koryto vodního toku;
- ke geologickým pracím spojeným se zásahem do pozemku v záplavových územích a v ochranných pásmech vodních zdrojů;
- k ukládání těžebního odpadu do povrchových vod (*v souladu s ustanoveními zákona č. 157/2009 Sb., o nakládání s těžebním odpadem a o změně některých zákonů*).

V případě realizace vodohospodářských (hydrických) rekultivací, a to nejen při zatápní zbytkových jam velkolomů, ale i při budování retenčních nádrží, poldrů, odvodňovacích kanálů a jiných hydrotechnických staveb se jedná o vodní díla. K provedení vodních děl, k jejich změnám a změnám jejich užívání, jakož i k jejich zrušení a odstranění je podle § 15 zákona č. 254/2001 Sb. nutné povolení místně příslušného vodoprávního úřadu. Ten ve stavebním povolení stanoví povinnosti, popřípadě podmínky, za kterých je vydává, a účel, kterému má vodní dílo sloužit. Při povolování vodních děl, jejich změn, změn jejich užívání a jejich odstranění musí být zohledněna ochrana vodních a na vodu vázaných ekosystémů.

V chráněných oblastech přirozené akumulace vod se podle § 28 odst. 2 zákona č. 254/2001 Sb. a v rozsahu stanoveném příslušným nařízením vlády mimo jiné zakazuje:

- těžit rašelinu;
- těžit nerosty povrchovým způsobem nebo provádět jiné zemní práce, které by vedly k odkrytí souvislé hladiny podzemních vod;
- těžit a zpracovávat radioaktivní suroviny;
- ukládat radioaktivní odpady.

Podle § 46 odst. 1 zákona č. 254/2001 Sb. je zakázáno měnit směr, podélný sklon a příčný profil koryta vodního toku, poškozovat břehy, těžit z koryt vodních toků zeminu, písek nebo nerosty a ukládat do vodních toků předměty, kterými by mohlo dojít k ohrožení plynulosti odtoku vod, zdraví nebo bezpečnosti, jakož i ukládat takové předměty na místech, z nichž by mohly být splaveny do vod.

V aktivní zóně záplavových území je v souladu s ustanovením § 67 odst. 2 zákona č. 254/2001 Sb. mimo jiné zakázáno těžit nerosty a zeminu způsobem zhoršujícím odtok povrchových vod a provádět terénní úpravy zhoršující odtok povrchových vod, jakož i skladovat odplavitelný materiál, látky a předměty.

Vyhláška č. 590/2002 Sb., o technických požadavcích pro vodní díla, ve znění pozdějších předpisů

V souladu s ustanoveními § 3 vyhlášky č. 590/2002 Sb. musí být vodní dílo navrženo a provedeno způsobem zajišťujícím splnění požadavků na jeho účel a současně splnění požadavků na vodní dílo mimo jiné z hlediska mechanické odolnosti a stability a ochrany zdraví, zdravých životních podmínek a životního prostředí. Vodní díla je možné navrhovat jen v lokalitách s vyhovujícími morfologickými, geologickými a hydrogeologickými podmínkami. Při jejich navrhování musí být zvážena náročnost opatření spojených kromě jiného také s požadavky ochrany přírody a krajiny a ochrany zdraví a zdravých životních podmínek.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů

V případě vodohospodářských (hydrických) rekultivací u budování vodních děl vykonávají podle § 15 zákona č. 183/2006 Sb. působnost stavebního úřadu, s výjimkou pravomoci ve věcech územního rozhodování, speciální stavební úřady. Ty postupují v souladu se zákonem č. 183/2006 Sb., pokud zvláštní právní předpisy pro stavby vodních děl nestanoví jinak. Povolení pro stavby mohou vydat jen se souhlasem obecného stavebního úřadu příslušného k vydání územního rozhodnutí, který ověřuje dodržení jeho podmínek; souhlas není správním rozhodnutím. Jestliže se nevydává územní rozhodnutí ani územní souhlas,

postačí vyjádření obecného stavebního úřadu o souladu navrhované stavby se záměry územního plánování.

Z ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 183/2006 Sb. vyplývá, že cílem územního plánování je vytvářet předpoklady pro výstavbu a pro udržitelný rozvoj území, spočívající ve vyváženém vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území a který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích.

Územní plánování má podle § 18 odst. 4 zákona č. 183/2006 Sb. ve veřejném zájmu chránit a rozvíjet přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví. Přitom má chránit krajinu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a základ jejich totožnosti. S ohledem na to určuje podmínky pro hospodárné využívání zastavěného území a zajišťuje ochranu nezastavěného území a nezastavitelných pozemků. Zastavitelné plochy se vymezují s ohledem na potenciál rozvoje území a míru využití zastavěného území.

V § 18 odst. 4 zákona č. 183/2006 Sb. je vymezeno, že v nezastavěném území je možné v souladu s jeho charakterem umisťovat stavby, zařízení, a jiná opatření pouze pro zemědělství, lesnictví, vodní hospodářství, těžbu nerostů, pro ochranu přírody a krajiny, pro veřejnou dopravní a technickou infrastrukturu, pro snižování nebezpečí ekologických a přírodních katastrof a pro odstraňování jejich důsledků, a dále taková technická opatření a stavby, které zlepší podmínky jeho využití pro účely rekreace a cestovního ruchu, například cyklistické stezky, hygienická zařízení, ekologická a informační centra.

V souladu s ustanovením § 19 odst. 1 zákona č. 183/2006 Sb. je mimo jiné úkolem územního plánování určovat nutné asanační, rekonstrukční a rekultivační zásahy do území a rovněž vytvářet podmínky pro ochranu území podle zvláštních právních předpisů (*např. podle zákona ČNR č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů; zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství /horní zákon/, ve znění pozdějších předpisů; zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů; zákona ČNR č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů; zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů /lesní zákon/, ve znění pozdějších předpisů; zákona č. 128/2000 Sb., o obcích /obecní zřízení/, ve znění pozdějších předpisů; zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů; zákona č. 254/2001 Sb., o*

vodách a o změně některých zákonů /vodní zákon/, ve znění pozdějších předpisů, aj.) před negativními vlivy záměrů na území a navrhovat kompenzační opatření, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak.

Zákon ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Podle § 2 odst. 2 zákona ČNR č. 114/1992 Sb. se ochrana přírody a krajiny zajišťuje mimo jiné zejména:

- ochranou a vytvářením územního systému ekologické stability krajiny;
- obecnou ochranou druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů a zvláštní ochranou těch druhů, které jsou vzácné či ohrožené, pozitivním ovlivňováním jejich vývoje v přírodě a zabezpečováním předpokladů pro jejich zachování, popřípadě i za použití zvláštních pěstebních a odchovných zařízení;
- ochranou vybraných nalezišť nerostů, paleontologických nálezů a geomorfologických a geologických jevů i zvláštní ochranou vybraných nerostů;
- spoluúčastí v procesu územního plánování a stavebního řízení s cílem prosazovat vytváření ekologicky vyvážené a esteticky hodnotné krajiny;
- obnovou a vytvářením nových přírodně hodnotných ekosystémů, například při rekultivacích a jiných velkých změnách ve struktuře a využívání krajiny. Ze zákona ČNR č. 114/1992 Sb. mimo jiné vyplývá, že těžba nerostných surovin je výslovně omezena v případě významných krajinných prvků a zvláště chráněných území.

Podle § 4 odst. 2 zákona ČNR č. 114/1992 Sb. si musí ten, kdo zamýšlí provést zásahy, které by mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Mezi takové zásahy patří zejména umístování staveb, pozemkové úpravy, změny kultur pozemků, odvodňování pozemků, úpravy vodních toků a nádrží a těžba nerostů.

V souladu s ustanovením § 16 odst. 1 písm. m) zákona ČNR č. 114/1992 Sb. je na celém území národních parků zakázáno těžit nerosty, horniny a humolity kromě stavebního kamene a písku pro stavby na území národního parku.

Podle § 26 odst. 2 písm. e) zákona ČNR č. 114/1992 Sb. je na území první zóny chráněné krajinné oblasti zakázáno těžit nerosty a humolity.

V souladu s ustanovením § 29 písm. c) zákona ČNR č. 114/1992 Sb. je na celém území národních přírodních rezervací zakázáno těžit nerosty a humolity.

Také platí, že při hornické činnosti v dobývacím prostoru výhradních ložisek nerostů lze povinnosti podle § 10 odst. 2, § 11 odst. 1 a 2 a § 51 odst. 2 zákona ČNR č. 114/1992 Sb., které upravují ochranu jeskyní, paleontologických nálezů a zvláště chráněných nerostů, uplatnit jen v dohodě s osobou oprávněnou k výkonu hornické činnosti podle zvláštního předpisu.

Další ustanovení zákona ČNR č. 114/1992 Sb. se aplikují v případě, že se v území dotčeném těžbou nerostných surovin vyskytují zvláště chráněné druhy planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů, případně pokud při těžbě nerostných surovin dojde k dotčení zvláště chráněného území, evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti.

Nejdůležitější údaje z legislativních aktů k vyjádření škod způsobených těžbou nerostných surovin:

- Podle §31 odst. 6 zákona č. 44/1988 Sb. je výše zmíněna organizace povinna vytvářet rezervu finančních prostředků k zajištění činností uvedených v § 31 odst. 5 zákona. Výše rezervy vytvářené na vrub nákladů, musí odpovídat potřebám sanace pozemků dotčených dobýváním. Tyto rezervy jsou nákladem na dosazení, zajištění a udržení příjmu
- Souhrnný plán sanace a rekultivace, který přikládá organizace k návrhu na stanovení dobývacího prostoru v souladu s požadavky vyhlášky ČBÚ č. 172/1952 Sb. obsahuje návrh řešení komplexní úpravy území a územních struktur dotčených těžbou.
- Plán sanace a rekultivace území dotčeného těžbou je součástí Plánu otvírky, přípravy a dobývání zpracovanou v rozsahu požadovaném vyhláškou ČBÚ č. 104/1988 Sb.
- V §4 zákon ČNR č. 334/1992 Sb. vyžaduje po ukončení povolení nezemědělské činnosti neprodleně provést takovou terénní úpravu, aby dotčená

půda mohla být rekultivována a byla způsobilá k plnění dalších funkcí v krajině podle schváleného plánu rekultivace

- V souladu s ustanoveními § 13 odst. 3 písm. c) zákona č. 289/1995 Sb. jsou právnické a fyzické osoby provádějící stavební, těžební a průmyslovou činnost povinny průběžně vytvářet předpoklady pro následnou rekultivaci uvolněných ploch; po ukončení záboru pozemku pro jiné účely neprodleně provést rekultivaci dotčených pozemků tak, aby mohly být vráceny plnění funkci lesa.
- Podle § 2 odst. 2 zákona ČNR č. 114/1992 Sb. se ochrana přírody a krajiny zajišťuje mimo jiné obnovou a vytvářením nových přírodně hodnotných ekosystémů, například při rekultivacích a jiných velkých změnách ve struktuře a využívání krajiny.
- Platné právní předpisy využívání procesu přirozené nebo usměrňované ekologické sukcese pro rekultivace ploch dotčených těžbou nerostných surovin a priori striktně nevylučují, ale zároveň tento postup přímo nepodporují, ani jej neusnadňují. Přitom by v zásadě měl být zvolen ve všech lokalitách nebo jejich částech, kde biologické a ekologické průzkumy provedené před ukončením těžby prokážou výskyt ohrožených nebo zvláště chráněných druhů hub, planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů, jimž oligotrofní biotopy v územích narušených těžbou nerostných surovin evidentně vyhovují. Rovněž je nutné se možnostmi takového postupu vážně zabývat tam, kde již v průběhu těžebních aktivit, případně po jejich ukončení, vznikly samovolnou sukcesí cenné přírodní nebo přírodě blízké ekosystémy s přírodovědně hodnotnými společenstvy organismů, které se, v porovnání s okolní zemědělsky a průmyslově intenzivně využívanou a relativně hustě osídlenou kulturní krajinou, vyznačují vysokou biologickou rozmanitostí druhů a podstatně vyšší ekologickou stabilitou.